

مقدمه

بررسی هزینه و درآمد خانوار (بودجه خانوار)، برای اولین بار در سال 1314 توسط بانک ملی ایران انجام شده و هدف اصلی این بررسی، به دست آوردن ضرایب مصرف برای محاسبه شاخص هزینه زندگی بوده است.

در سال 1338 پس از یک وقفه طولانی، اداره بررسی‌های اقتصادی بانک ملی ایران به منظور تجدیدنظر در ضرایب اهمیت شاخص هزینه زندگی، در 23 شهر کشور، با مراجعه به خانوارهای نمونه به تهیه آمار در این زمینه مبادرت نمود. از سال 1344 بانک مرکزی ایران، بررسی‌هایی را در مورد هزینه و درآمد خانوارهای شهری، به‌طور مرتب انجام داده است. از سال 1347، آمارگیری از هزینه خانوارها در نقاط شهری و در مقیاسی گسترده‌تر، توسط مرکز آمار ایران شروع شد. این آمارگیری از سال 1353 علاوه بر هزینه، درآمد خانوارهای شهری را نیز شامل می‌شود و تاکنون به استثنای سال‌های 1355، 1357 و 1360، همه ساله انجام شده و نتایج آن استخراج و منتشر شده است.

آمارگیری از هزینه و درآمد خانوارهای روستایی، در سال 1342 برای اولین بار توسط اداره کل آمار عمومی سابق انجام شد و سپس با تأسیس مرکز آمار ایران در سال 1344، در مقیاسی وسیع‌تر، ادامه یافت.

در حال حاضر، آمار هزینه و درآمد خانوارهای شهری، از طریق دو منبع "مرکز آمار ایران" و "بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران" و آمار هزینه و درآمد خانوارهای روستایی، توسط مرکز آمار ایران منتشر می‌شود.

در این فصل، آمار متوسط هزینه‌های خوراکی و غیرخوراکی سالانه یک خانوار شهری و روستایی برحسب دهک‌های هزینه و وسعت خانوار و متوسط درآمد سالانه خانوارهای مذکور برحسب منابع درآمد، براساس نتایج طرح‌های آماری مرکز آمار ایران ارائه شده است. طرح‌های مذکور، با استفاده از توصیه‌های سازمان ملل متحد (براساس نشریه‌های NHSCP⁽¹⁾ و SNA⁽²⁾) به روش آمارگیری نمونه‌ای، از طریق مراجعه به خانوارهای نمونه در نقاط شهری و روستایی انجام می‌گیرد.

تعاریف مفاهیم

هزینه: ارزش پولی کالای تهیه شده یا خدمت انجام شده توسط خانوار به منظور مصرف اعضا و یا هدیه به دیگران، هزینه نامیده می‌شود. کالا یا خدمت تهیه شده می‌تواند از طریق خرید، تولید خانگی، در برابر خدمت، از محل کسب و مجانی (از سازمان‌ها)، در اختیار خانوار قرار گیرد که به صورت پولی برآورد شده و جزو هزینه منظور می‌شود.

هزینه ناخالص: عبارت از هزینه خانوار، بدون کسر فروش دست کالاهاست.

هزینه خالص: عبارت از هزینه ناخالص منهای فروش دست دوم کالاهاست. بنابراین در مواردی که ارزش کالاهای فروخته شده بیش‌تر از ارزش کالاهای خریداری شده باشد، حاصل به صورت عدد منفی درج می‌شود.

خانوار، نقاط شهری، نقاط روستایی:

رجوع کنید به تعاریف و مفاهیم " فصل 2 - جمعیت "

دهک: هزینه جامعه مصرف‌کننده را براساس میزان هزینه کالاهای و خدمات مصرفی مرتب و سپس جامعه را به ده گروه مساوی تقسیم می‌کند و هر قسمت را یک دهک می‌نامند.

درآمد: تمامی وجوه و ارزش کالاهایی است که در برابر کار انجام شده یا سرمایه به کار افتاده و یا از طریق منابع دیگر (حقوق بازنشستگی، درآمدهای اتفاقی و نظایر آن)، در زمان آماری مورد نظر به خانوار تعلق گرفته باشد. در این طرح، انواع درآمد خالص به شرح زیر است:

درآمد خالص مزد و حقوق بگیری بخش عمومی/بخش تعاونی/بخش خصوصی: درآمد تمامی اعضای شاغل مزد و حقوق‌بگیر خانوار در بخش عمومی/بخش تعاونی/بخش خصوصی است که شامل دریافتی‌های مستمر و غیرمستمر پولی و غیرپولی آنان، پس از کسر مالیات و بازنشستگی می‌باشد.

درآمد مشاغل آزاد کشاورزی: درآمد افرادی از خانوار که در بخش کشاورزی، به صورت کارفرما و یا کارکن مستقل کار می‌کنند، پس از کسر هزینه‌های شغلی، به عنوان درآمد مشاغل آزاد کشاورزی تلقی

شده است. هزینه‌های شغلی شامل مزد و حقوق پرداختی، هزینه مواد اولیه، ابزار بی‌دوام، استهلاک، سایر هزینه‌های تولید و همچنین مالیات شغلی می‌باشد.

درآمد مشاغل آزاد غیرکشاورزی: درآمد افرادی از خانوار که به صورت کارفرما یا کارکن مستقل، در مشاغل آزاد غیرکشاورزی به کار اشتغال دارند، پس از کسر هزینه‌های شغلی، به عنوان درآمد مشاغل آزاد غیرکشاورزی منظور شده است.

درآمدهای متفرقه: تمامی وجوه و ارزش کالاهایی است که خانوار از طریقی به غیر از اشتغال اعضای خود دریافت کرده است، مانند درآمد حاصل از فروش مصنوعات ساخته شده توسط خانوار در خانه، حقوق بازنشستگی، اجاره اموال منقول و غیرمنقول، سود سرمایه‌گذاری، کمک‌های دریافتی از سازمان‌های اجتماعی و مؤسسات خیریه.

گزیده اطلاعات

در سال 1391، متوسط هزینه‌های خالص سالانه یک خانوار شهری 163 میلیون ریال بوده که 109 میلیون ریال (69 درصد) هزینه‌های غیرخوراکی و 54 میلیون ریال (33,1 درصد) هزینه‌های خوراکی و دখانی می‌باشد. که به ترتیب نسبت به سال گذشته افزایشی به میزان 22,5 و 7220 درصد را نشان می‌دهد.

در سال 1391، از 109 میلیون ریال متوسط هزینه‌های خالص سالانه غیر خوراکی یک خانوار شهری، هزینه مسکن معادل 30 میلیون ریال (27/5 درصد) و هزینه خدمات خانگی معادل یک میلیون ریال (0,9 درصد) به ترتیب دارای بیش‌ترین و کمترین سهم می‌باشند.

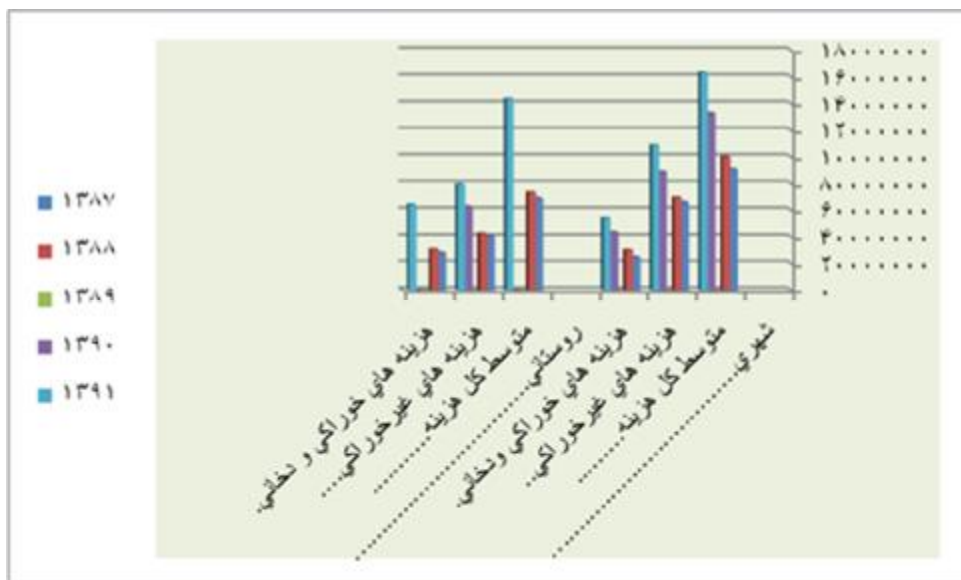
در سال 1391، از 79 میلیون ریال متوسط هزینه‌های خالص غیرخوراکی یک خانوار روستایی، هزینه کالا و خدمات متفرقه خانوار معادل 13,7 میلیون ریال (17,3 درصد) و هزینه‌های اجتماعی و درمانی معادل 1,8 میلیون ریال (2,3 درصد) به ترتیب دارای بیش‌ترین و کمترین سهم می‌باشند.

1-20- متوسط هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستائی

1391	1390	1389	1388	1387	شرح
					شهری.....
163476080	132725893	113409466/75	100130186	90797266	متوسط کل هزینه.....
109093221	88939074	78160053/99	69804653	65957739	هزینه های غیرخوراکی..
54382859	43786819	35249412/76	30325533	24839527	هزینه های خوراکی ودخانی.
					روستائی.....
143737447	109187349/12	472052888/5	73735070	69286106	متوسط کل هزینه.....
79437575	62641862	378809945/9	42791963	40724074	هزینه های غیرخوراکی....
64299872	46545487/12	93242942/6	30943107	28562032	هزینه های خوراکی و دخانی.

مأخذ- مرکز آمار ایران.

1-20) متوسط هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستائی

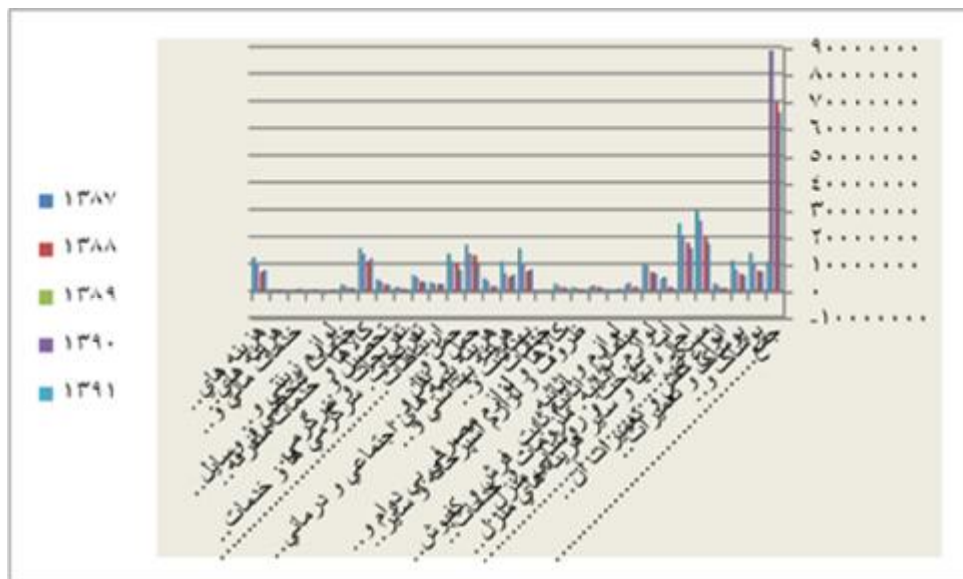
2-20- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام عمده

1391	1390	1389	1388	1387	شرح
10903221	88939074	78160053/99	69804653	65957739	جمع.....
14336647	10185854	8846071/33	7678511	7321921	پوشاک و کفش.....
11371767	8101364	7091451/02	6312738	5942970	پوشاک و تعمیرات آن.....
2964880	2084490	1754620/31	1365773	1378951	انواع کفش و تعمیرات آن.....
29604255	25908487	20523775/42	19686329	17550367	مسکن.....
24973272	20739702	18616184/51	18006475	16160000	اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی.....
4630983	5168785	1907590/91	1679854	1390367	آب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی.....
10115103	9511287	9010396/66	7002981	6510904	لوازم، اثاثیه، ملزومات و خدمات خانوار.....
2513511	3162204	2959531/36	1853824	1715646	مبلمان، اثاثیه ثابت، فرش و کفپوش و تعمیرات آنها.....
1071247	592696	899899/92	712251	1075708	لوازم و اثاثیه منزل.....
1818168	2138947	1987786/69	1792329	1356763	وسایل حرارتی پخت و پز یخچال و سایر وسایل..
1597188	1324953	1044153/72	900341	873148	ظروف و لوازم آشپزخانه و سایر وسایل منزل و تعمیرات...
3011111	2237443	2057269/92	1642735	1413511	کالاها و لوازم مصرفی بی دوام و کم دوام منزل....
103878	55044	61755/05	101501	76128	خدمات خانگی.....
15881984	10455910	9574689/45	7347611	8063180	بهداشت و درمان.....
11060080	6540456	6660312/04	5301483	6128574	هزینه بهداشتی و درمانی.....
4821904	3915454	2914377/41	2046128	1934606	هزینه بیمه های اجتماعی و درمانی و حوادث.....
17319029	14030696	13790446/34	13331340	10867018	حمل و نقل و ارتباطات.....
13948761	11222153	11168109/87	10492547	8139108	حمل و نقل.....

2-20- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام عمده (دنباله)

1391	1390	1389	1388	1387	شرح
3370268	2808543	2622336/47	2838793	2727910	ارتباطات.....
5972049	5097373	3888008/17	3748421	3497753	تفریحات، سرگرمی ها و خدمات فرهنگی.....
1537349	1604741	1160578/54	1042855	942436	تفریحات و سرگرمی ها.....
4434700	3492632	2727429/63	2705566	2555317	تحصیل و آموزش.....
15864153	13749467	12526666/61	11009460	12146597	کالاها و خدمات متفرقه خانوار.....
2596096	2101779	1819951/8	1361891	1229062	خدمات شخصی و وسایل آرایشی.....
-1154101	-238698	559140/06	484406	620730	لوازم زینتی و شخصی.....
575772	534682	690649/15	771761	629396	هزینه های هتل ، مسافرخانه، و مسافرتها دسته.....
551739	545761	615958/33	744928	974038	خدمات مالی و حقوقی.....
881029	750076	687791/66	776988	827205	هزینه های مذهبی.....
12413618	10055867	8153175/61	6869484	7866166	هزینه های متفرقه.....

(20-2)-متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام

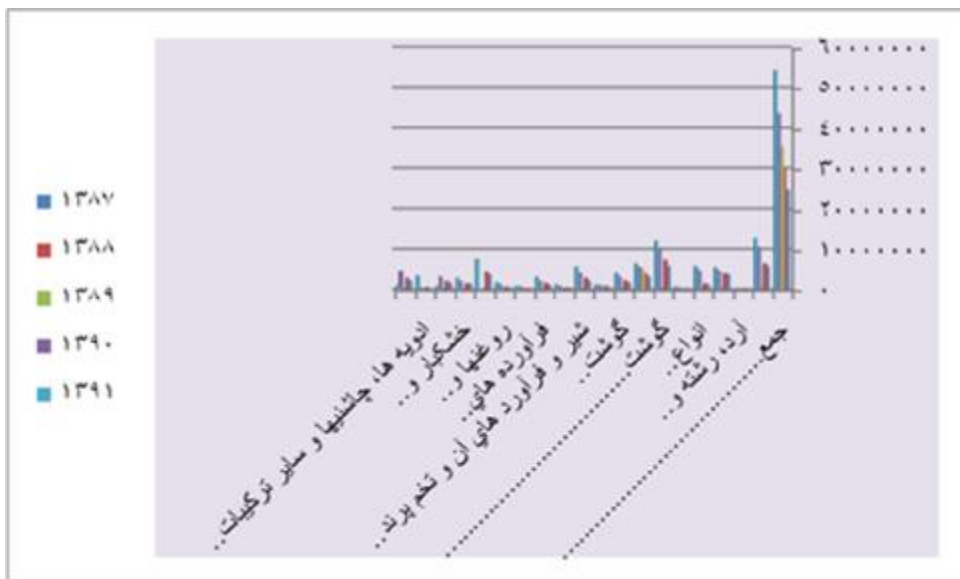

3-20- متوسط هزینه های خالص خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام عمده (ریال)

شرح	1387	1388	1389	1390	1391
جمع.....	24839527	30325533	35249413	43786819	54382859
آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های	5904441	6568381	7210962/77	10765482	12819355
آرد، رشته و ماکارونی.....	307137	446494	407609/31	443173	500470
غلات.....	3865611	4119918	3824168/8	4756565	5573537
انواع نان.....	1336222	1656158	2346650/7	4932168	5890467
بیسکویت، کیک و ویفر.....	395471	345811	632533/96	633576	854881
گوشت.....	5914897	7487332	9034228/64	10260222	12181572
گوشت دام.....	3259446	4070655	5261858	5708534	6582998
گوشت پرندگان.....	1891654	2341605	2784758/2	3327146	4232670
گوشت حیوانات دریایی.....	763797	1075072	987612/44	1224542	1365904
شیر و فرآورده های آن و تخم پرندگان.....	2315940	3045911	8554162/04	4171075	5691400
انواع شیر.....	589694	660811	838548/83	987724	1432637
فرآورده های شیری.....	1234857	1824305	1860499/6	2247058	3212277
انواع تخم پرندگان.....	491389	560795	5855113/61	936293	1046486
روغن ها و چربیها.....	710675	843535	949409/54	1440478	1872808
میوه ها و سبزیها.....	3793799	4612109	5769091/5	75833	7641171
خشکبار و حبوبات.....	1571664	1663730	1990748/2	2241094	3016473
قند و شکر، شیرینیها، چای، قهوه و	1759951	2255711	2728271/7	3357105	1055708
ادویه ها، چاشنیها و سایر ترکیبات	487553	753903	746487/11	629490	3533366
نوشابه ها و غذاهای آماده و دخانیات.....	2380607	3094920	3535651/2	4723992	1171562

(3-20) - متوسط هزینه های خالص خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام

عمده

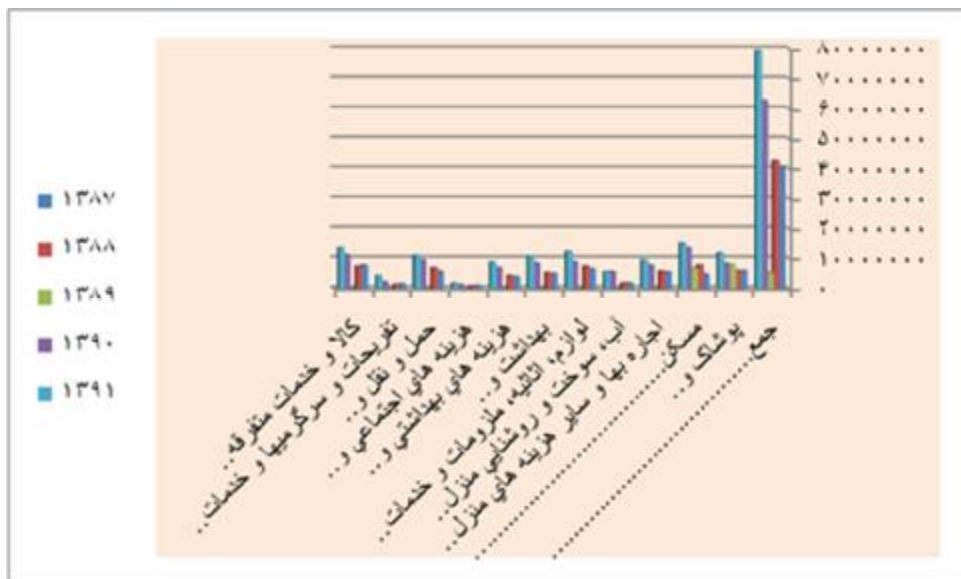

4-20- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده (ریال)

شرح	1387	1388	1389	1390	1391
جمع.....	40724074	42791962	5342770	62641862	79437575
پوشاک و کفش.....	6096945	6081321	8040926	8488202	12095930
مسکن.....	4830745	7880549	6949647	13717007	15180786
اجاره بها و سایر هزینه های منزل مسکونی.....	5657620	5950294	6594227/297	7937497	9542223
آب، سوخت و روشنایی منزل مسکونی.....	1912901	1930255	2266466/667	5779510	5638563
لوازم، اثاثیه، ملزومات و خدمات خانوار.....	6751663	7612480	8604678/419	8966816	12506856
بهداشت و درمان.....	5002305	5314711	7090914/277	8500244	10656044
هزینه های بهداشتی و درمانی.....	3982854	4325087	5726439/953	7095510	8889993
هزینه های اجتماعی و درمانی.....	1019451	989624	1364474/324	1404734	1766051
حمل و نقل و ارتباطات.....	5876326	7024885	8992570/986	9473809	11032780
تفریحات و سرگرمیها و خدمات فرهنگی.....	1545741	1348322	902574/4888	2194551	4232193
کالا و خدمات متفرقه خانوار.....	7880574	7529694	9767221/964	11301232	13732985

مأخذ- مرکز آمار ایران.

4-20- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی یک خانوار روستائی بر حسب اقلام عمده

5-20- متوسط هزینه های خالص خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار روستائی بر حسب اقلام عمده (ریال)

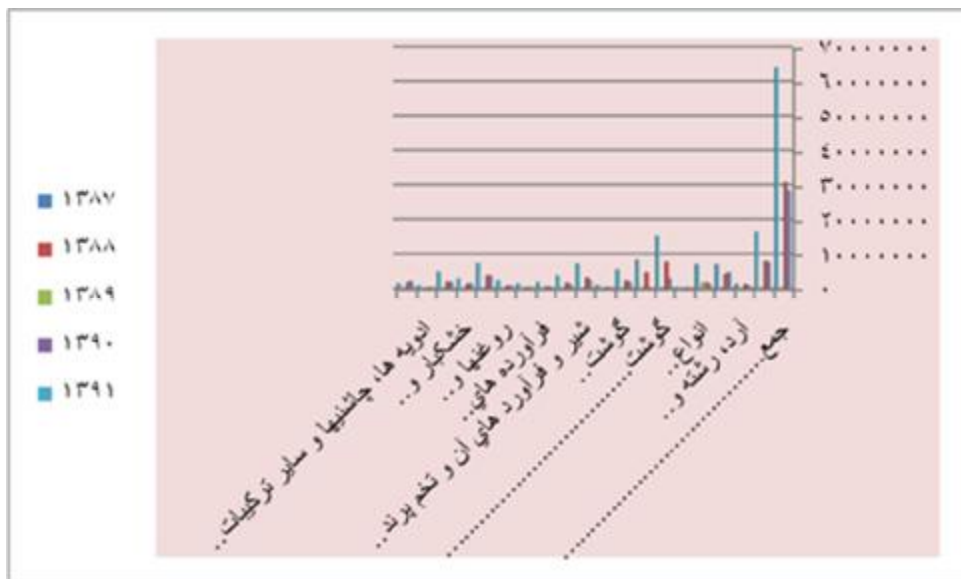
1391	1390	1389	1388	1387	شرح
64299872	46545487/12	29972252/61	30943107	28562032	جمع.....
16735013	13356839/29	6170692/85	8198778	7740286	آرد، رشته، غلات، نان و فرآورده های آن.....
1564663	1381561/87	1213881/57	1501193	934997	آرد، رشته و ماکارونی.....
7254312	5880404/4	2787520/66	4360423	4765744	غلات.....
7238200	5536741/29	1937680	1912661	1619453	انواع نان.....
677838	558131/73	231610/62	424501	420092	بیسکویت، کیک و ویفر.....
15392351		6950212/57	7935078	3043242	گوشت.....
8503845	5926330/6	4503680/7	4789247	384976	گوشت دام.....
5714826	3628268/99	2167316/72	2516297	2064000	گوشت پرندگان.....
1173680	926955/92	279215/15	629534	594266	گوشت حیوانات دریایی.....

5-20- متوسط هزینه های خالص خوراکی و دخانی سالانه یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده
(ریال) (دنباله)

1391	1390	1389	1388	1387	شرح
7452765	4597560/15	3254781/17	3362966	2586990	شیر و فرآورد های آن و تخم پرندگان.....
3859054	1911864/42	1545808/96	1889894	1245277	انواع شیر.....
2047499	1456394/47	1153974/47	828445	741645	فرآورده های شیری.....
1546212	1229301/26	554997/74	644627	600068	انواع تخم پرندگان.....
2481975	1778424/51	1514703/4	1082217	1133213	روغن ها و چربیها.....
7496073	5541953/23	5377017/84	3996557	3878333	میوه ها و سبزیها.....
3082857	2430220/26	1617297/66	1561347	1677649	خشکبار و حبوبات.....
5041427	3892702/42	3169197/85	2241568	2122531	قند و شکر، شیرینیها، چای، قهوه و کاکائو.....
1131655	965735/21	628575/66	562503	603340	ادویه ها، چاشنیها و سایر ترکیبات خوراکی.....
1612958	302027/4	1289773/61	2002094	2312450	نوشابه ها و غذاهای آماده و دخانیات.....

مأخذ- مرکز آمار ایران.

5-20- متوسط هزینه های خالص خوراکی و دهانی سالانه یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده (ریال)

6-20- متوسط درآمد خالص سالانه یک خانوار شهری برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال)

1391	1390	1389	1388	1387	شرح
161692834/8	129892752		87517392	76195313	جمع.....
46484879/29	38232269/6	33425836/34	28277828	31584649	درآمد از حقوق بگیری....
24286303/92	17293356/9	15038471/76	15061645	19863216	بخش عمومی.....
19131935/78	17293356/9	14763994/51	13155587	16887978	پولی.....
5154368/14	3383174/28	274477/25	1906058	2975238	غیر پولی.....
0	0	0	282038	273889	بخش تعاونی.....
0	0	0	226839	232879	پولی.....
0	0	0	55199	41010	غیر پولی.....
22198575/369	17555738/36	15887364/58	12934146	11447544	بخش خصوصی.....
20009220/3	15981893	14653566/71	11987789	10490348	پولی.....
2189355/069	1573845/36	1233797/87	946357	957196	غیر پولی.....
4295067/01	33748462/7	27332645/55	23132823	18165110	درآمد از مشاغل آزاد.....
36016144/4657	2709739/51	2091569/08	2375933	1710893	کشاورزی.....
3186833/796	2629047/95	2065230/65	2331944	1647290	پولی.....
414780/6697	80691/56	26338/43	43989	63603	غیر پولی.....
39343452/545	31038723/27	25241076/48	20756891	16454217	غیر کشاورزی.....
38278242/63	29691336	24431806/62	20068148	15972788	پولی.....
1065209/915	1347387/27	809269/86	688743	481429	غیر پولی.....
72262888/47	57912019/4	40967476/46	36106741	26445554	درآمدهای متفرقه.....
50052704/92	39247972/5	24499190/83	21385028	13522802	پولی.....
22210183/55	18664046/9	16468285/63	14721713	12922752	غیر پولی.....

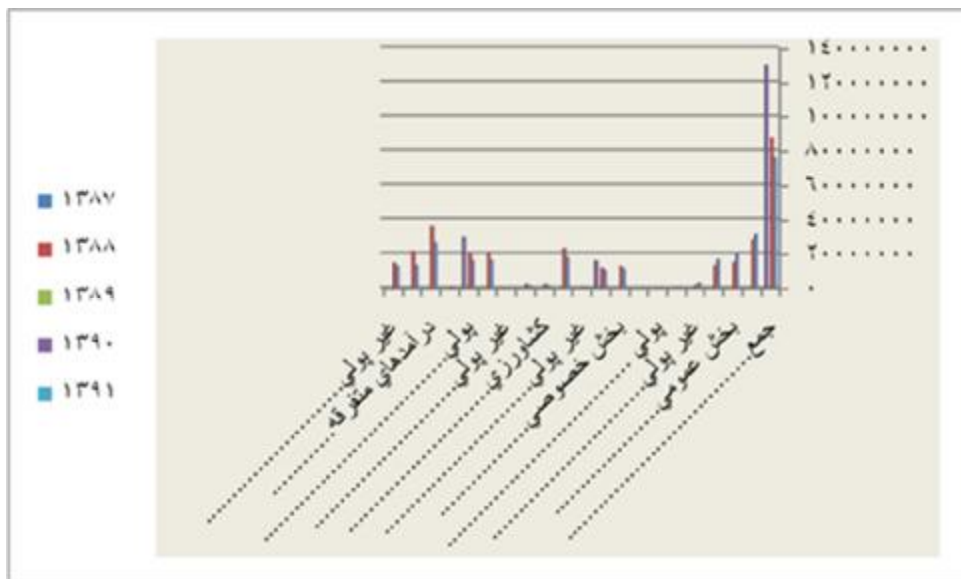
مأخذ- مرکز آمار ایران.

7-20- متوسط درآمدخالص سالانه یک خانوار روستائی برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال)

شرح	1387	1388	1389	1390	1391
جمع.....	50615694	60834884	78525248/67	101801701/2	132279638
درآمد از حقوق بگیری.....	12039738	18737872	16673092/67	18034616/98	23700108
بخش عمومی.....	3208619	10328416	5319335/99	5449597/97	7784615
پولی.....	2540630	2222942	4276421/26	4448707/07	6323344
غیر پولی.....	667989	8105474	1042914/73	1000890/9	1461271
بخش تعاونی.....	166525	19611934	0	133973/79	140910
پولی.....	145821	642946	0	110331/33	115842
غیر پولی.....	20704	18968988	0	23642/46	25068
بخش خصوصی.....	8664594	18968987	15887364/58	12451045/22	15774583
پولی.....	8182299	11761671	14653566/71	11867756/49	15033392
غیر پولی.....	482295	7207316	1233797/87	583288/73	741191
درآمد از مشاغل آزاد.....	23898068	12156662	40108262/69	4297298/8	55559622
کشاورزی.....	3028477	2804250	24398583/22	26475140/03	33343810
پولی.....	1142764	2395141	21810264/34	23803605/58	28601845
غیر پولی.....	1885713	409109	2588318/88	2671534/45	4741965
غیر کشاورزی.....	10584715	13499	25241076/48	16497158/77	22215813
پولی.....	10113945	11419	24431806/62	15669241/78	21055738
غیر پولی.....	470770	2080	809269/86	827916/99	1160075
درآمدهای متفرقه.....	14677887	30152158	21743893/31	40794785/42	53019908
پولی.....	7872477	442924	14499602/08	31140669/27	39994395
غیر پولی.....	6805410	29709234	7244291/23	9654116/15	13025513

مأخذ- مرکز آمار ایران.

20-7- متوسط درآمدخالص سالانه یک خانوار روستائی برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال)

فهرست جداول

- 20-1- متوسط هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستائی 785
- 20-2- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام عمده 786
- 20-3- متوسط هزینه های خالص خوراکی ودخانی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام عمده (ریال) 789
- 20-4- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده (ریال) 791
- 20-5- متوسط هزینه های خالص خوراکی ودخانی سالانه یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده (ریال) 792
- 20-6- متوسط درآمدخالص سالانه یک خانوار شهری برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال) 795
- 20-7- متوسط درآمدخالص سالانه یک خانوار روستائی برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال) 797

فهرست نمودارها

- (20-1) متوسط هزینه های خالص سالانه یک خانوار شهری و روستائی 785
- (20-2)- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام 788
- (20-3) - متوسط هزینه های خالص خوراکی ودخانی سالانه یک خانوار شهری برحسب اقلام عمده 790
- (20-4)- متوسط هزینه های خالص غیر خوراکی یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده 792
- 20-5- متوسط هزینه های خالص خوراکی ودخانی سالانه یک خانوار روستائی برحسب اقلام عمده (ریال) 794
- 20-6- متوسط درآمدخالص سالانه یک خانوار شهری برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال) 796
- 20-7- متوسط درآمدخالص سالانه یک خانوار روستائی برحسب انواع منابع تأمین درآمد (ریال) 798